

Aki Ojakangas

Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta

Työväen sivistyksen tutkimustyöpaja

12.2.2019 klo. 10–13, Tampereen yliopisto

Agitaatiosta sivistystyöhön, työväen sivistystyön organisoituminen 1899 - 1955

Tarkastelen tässä esitelmässä työntekijöiden ammattiyhdistyskoulutuksen muotoutumista sen alkuvaiheista jatkosodan jälkeiseen aikaan. Kuvaan koulutuksen rakenteellista muutosta, toimijatahojen muutosta ja tämän muutoksen yhteyttä ammattiyhdistyskoulutuksen kenttään vaikuttaviin yhteiskunnallisiin kenttiin. Esiin nousee Väinö Voionmaan vaikuttava hahmo työväen sivistystyön organisoijana ja johtajana.

Ammattiyhdistysliikkeen koulutustoiminnan kehitys koostuu katkoksista, murroksista, seesteisemmistä ja taantuvista vaiheista, jotka ovat muuttaneet ay-koulutuksen kenttää. Ay-koulutuksen kehitys kytkeytyy modernin valtioyhteiskunnan ja siihen kehittyneen kansalaisyhteiskunnan muotoutumiseen ja kykyyn tuottaa yksilölliselle subjektille oikeuksia ja vapauksia erityisesti työelämässä.

Kansalaisyhteiskunta yhdistää työvoiman uusintamisen, poliittisen toiminnan ja markkinatoiminnan alueet. Se antaa tuotannollisen elämän ja valtiollisen elämän ohella yksilölliselle ja kollektiivisille subjekteille mahdollisuuden toimia ja muodostaa erilaisia instituutioita, jollaiseksi katson myös ammattiyhdistyskoulutuksen kehittyneen. Ammattiyhdistyskoulutus on muovautunut yhteiskuntaryhmien välisessä kamppailussa ja rakentunut itse tuotetusta vastakulttuurista sopimusyhteiskunnan aikuiskoulutuksen osaksi. Kehitys ei ole lineaarista, vaan kentällä on käyty kamppailua oikeuksista, eduista ja velvollisuuksista.

Ay-liikkeen harjoittama koulutustoiminta on sen toimintakulttuuria. Koulutuksen arvostus nojaa historiallisesti muotoutuneeseen käsitykseen ay-koulutuksen tehtävistä ja merkityksestä liikkeen kehitykselle ja identiteetille. Ammattiyhdistyskoulutuksen kentän rajoja määrittävät instituutiot ovat ammattiyhdistysliike, valtion opetushallinto, työnantajajärjestöt sekä ay-koulutuksen omat instituutiot. Valtiovalta on historian myötä vaikuttanut ammattiyhdistyskoulutuksen kentän rajoihin sekä toimintaoikeuksiin.

Esitelmässä käsittelemme ammattiyhdistyskoulutuksen alkuvaiheita, jotka ovat yhteydessä työväenluokan vahvistumiseen, järjestäytymiseen sekä kansalaisoikeuksiin. Toisessa osassa hahmotan ay-koulutuksen kenttää itsenäisen Suomen ahtaassa kansalaisyhteiskunnassa. Kolmannessa osassa katsastan sota-aikaa ja neljännessä osassa sotien jälkeisen ajan koulutustoimintaa. Kuljen keskusjärjestön ja yhden ammattiliiton valistuspolkuja muita instituutioita unohtamatta.